

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ СУСПІЛЬСТВА**

С.М. ОБУШНИЙ

**Методичні рекомендації
до вивчення курсу
«БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»**

Навчально-методичний посібник

КИЇВ - 2014

УДК 336.14 (075)
ББК 65.261.3
О26

Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту суспільства
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Протокол № 01 від 12.09.2012 р.)

Автор:

Обушний Сергій Миколайович, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, менеджменту та економіки Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Рецензенти:

Збарський В.К., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аграрної економіки Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Яковенко І.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, менеджменту та економіки Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка.

Обушний С.М.

О26

Методичні рекомендації до вивчення курсу «Бюджетна система» / С.М. Обушний. - К.: Видавництво «Університет» Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 26 с.

У методичних рекомендаціях наведені загальні методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Бюджетна система», робоча програма, пояснення до тем, плани семінарських занять, рекомендована література, питання для самоконтролю, перелік основних тем для написання індивідуального навчально-дослідного завдання, система поточного та підсумкового контролю знань і питання до екзамену.

УДК 336.14 (075)
ББК 65.261.3
О26

© Обушний С.М., 2014 р.
© Київський університет
імені Бориса Грінченка, 2014 р.

ВСТУП

Бюджет та бюджетна система загалом відносяться до тієї сфери суспільного життя, що безпосередньо стосується інтересів всіх і кожного. В бюджеті будь-якої країни відбиваються важливі економічні, соціальні, політичні проблеми життя суспільства і людини. Бюджетна система є найважливішим економічним регулятором. Від того, наскільки правильно побудовано бюджетну систему залежить ефективне функціонування всього народного господарства країни, зовнішніх відносин. Кожна країна має свою бюджетну систему, що відображає її економічну, соціальну, зовнішньоекономічну політику. Важливість питання побудови ефективної бюджетної системи полягає у тому, що через бюджетну систему, зокрема, через її ланки перерозподіляється частина національного доходу, що обумовлено необхідністю створення централізованого фонду грошових коштів для забезпечення суспільних потреб та повного виконання державою своїх функцій. Очевидно, що бюджетна система потребує вдосконалення: форм та методів планування бюджетів різних рівнів, ефективного використання бюджетних коштів, міжбюджетних стосунків. Вищезазначене свідчить про **актуальність** вивчення дисципліни.

Навчальна дисципліна «Бюджетна система» є нормативною для підготовки бакалаврів з фінансів за напрямом підготовки «Фінанси і кредит». Її вивчення ґрунтується на засвоєнні блоку економічних дисциплін та оволодінні загальною теорією фінансів. Дисципліна має теоретико-прикладний характер: у теоретичному плані вона повинна поглибити фундаментальні знання студентів щодо макроекономічної сфери фінансової системи – державних фінансів; у прикладному аспекті – закласти базові знання з методики бюджетної роботи та сформувати навички проведення розрахунків показників бюджету.

Метою викладання навчальної дисципліни «Бюджетна система» є вивчення основ побудови Державного бюджету України, організацій роботи фінансових органів, підприємств, організацій, установ, органів влади і управління з фінансування виробничої та невиробничої сфери, соціального захисту населення, дотримання штатно-кошторисної дисципліни, організації економічної та контрольної роботи на різних етапах бюджетного процесу.

Основними **завданнями вивчення дисципліни** «Бюджетна система» є вивчення теоретичних питань, що стосуються суті державного бюджету і основ побудови бюджетної системи України; засвоєння порядку складання, розгляду, затвердження і виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів; засвоєння порядку планування і фінансування видатків та розвиток економіки, соціально - культурні заходи, управління і оборону; оволодіння формами і методами контрольно-економічної роботи фінансових органів.

Міждисциплінарні зв'язки: ґрунтується на знаннях, вміннях та навичках, отриманих студентами при вивченні економічних дисциплін таких як «Політична економія», «Фінанси», «Гроші та кредит» та інші.

В свою чергу курс «Бюджетна система» є основою для вивчення таких дисциплін, як «Податкова система», «Фінанси підприємств», «Банківська система», «Фінансовий ринок» та ін.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 144 год., із них:

- лекції - 22 год.;
- семінарські заняття - 22 год.;
- індивідуальна робота - 6 год.;
- самостійна робота - 52 год.;
- підсумковий контроль (у формі модульного контролю - 6 год., екзамен – 36 год.) - 42 год.

Поточний контроль знань по учбовій дисципліні проводиться у вигляді усних опитувань, аудиторних письмових самостійних і контрольних робіт, тестових завдань, домашніх завдань, виконання самостійних науково-дослідних робіт під керівництвом викладача.

Підсумковий контроль знань студентів по дисципліні «Бюджетна система» здійснюється у формі екзамену. Екзамен проводиться у письмовій формі (письмова робота - відповіді на питання і виконання завдань, що містяться в екзаменаційному квитку).

I. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ зп	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульних та підсумковий контроль	Семестровий контроль
Змістовий модуль I. «Бюджет і бюджетна система»									
1	Бюджетний устрій та бюджетна система України	8	4	2	2		4		
2	Економічна сутність, призначення та роль Державного бюджету	8	4	2	2		4		
3	Система доходів бюджетів	8	4	2	2		4		
4	Система видатків бюджетів	12	6	2	2	2	6		
Разом		38	20	8	8	2	18	2	
Змістовий модуль II. «Видатки бюджетної системи»									
5	Видатки бюджету на економічну діяльність та науку	8	4	2	2		4		
6	Видатки бюджету на соціальний захист і соціальну сферу	8	4	2	2		4		
7	Видатки бюджету на управління та оборону	8	4	2	2		4		
8	Видатки бюджету на обслуговування Державного боргу	12	6	2	2	2	6		
Разом		38	20	8	8	2	18	2	
Змістовий модуль III. «Управління бюджетною системою»									
9	Міжбюджетні відносини і їх регулювання	10	4	2	2	2	4		
10	Бюджетний процес	10	4	2	2		6		
11	Управління бюджетною системою	10	4	2	2		6		
Разом		32	14	6	6	2	16	2	
Разом за навчальним планом		144	50	22	22	6	52	6	36

I. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I БЮДЖЕТ І БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

ТЕМА 1. БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ ТА БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Методичні вказівки

Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи, їх співвідношення.

Основи бюджетного устрою: встановлення принципів побудови бюджетної системи; виділення видів бюджетів; організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи; встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами.

Принципи побудови бюджетної системи. Поєднання централізованих і децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою. Альтернативні принципи встановлення взаємозв'язку між централізованими і децентралізованими бюджетами: єдність бюджетної системи та автономність кожного бюджету. Визначальні ознаки єдності бюджетної системи, передумови її встановлення. Законодавче визначення бюджету держави як єдиного фонду фінансових ресурсів. Перевага і недоліки бюджетної системи, побудованої на принципі єдності. Поняття і характерні ознаки принципу автономності бюджетів, його забезпечення. Автономність бюджетів як визначальна передумова раціональної і ефективної фінансової діяльності місцевих органів влади і управління.

Види бюджетів. Центральний бюджет держави, його призначення. Місцеві бюджети, їх види. Централізовані регіональні бюджети та бюджети в поселеннях.

Засади розмежування видатків між окремими бюджетами. Територіальний та відомчий підходи до розподілу видатків. Фактори, що визначають порядок і пропозиції розподілу доходів між бюджетами. Закріплені та регулюючі доходи. Чинники і порядок закріплення доходів. Види регулюючих доходів і порядок бюджетного регулювання. Закон України «Про бюджетну систему України». Принципи побудови бюджетної системи України, їх оцінка. Склад бюджетної системи України. Державний бюджет України, його призначення, склад та структура доходів і видатків. Роль державного бюджету в регіональному, галузевому і соціальному перерозподілі.

Республіканський бюджет Криму. Місцеві бюджети, їх види, склад та структура доходів і видатків. Роль республіканського бюджету Криму та місцевих бюджетів з регіональному розвитку.

Характер та форми взаємовідносин між бюджетами. Субсидіювання та його види: субсидії, субвенції, дотації. Порядок виділення та використання окремих видів субсидіювання. Вилучення бюджетних надлишків як форма взаємовідносин між бюджетами і бюджетного регулювання. Бюджетні позички, їх причини, порядок виділення і погашення. Взаємні розрахунки між бюджетами, причини їх виділення і порядок проведення.

Семінарське заняття №1

1. Становлення та розвиток бюджетної системи України.
2. Законодавча і нормативна база функціонування бюджетної системи.
3. Структура та принципи побудови бюджетної системи України.
4. Функціонування складових бюджетної системи України.
5. Характеристика організації та функціонування бюджетної системи зарубіжних країн.
6. Організація бюджетного процесу в Україні та його учасники.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

ТЕМА 2. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Методичні вказівки

Функції держави – визначальний чинник формування бюджету. Багатогранність бюджету як суспільного явища. Бюджет держави як економічна категорія. Роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах у суспільстві; взаємозалежність між ВВП і національним доходом та бюджетом. Бюджетна централізація ВВП та її межі. Об'єктивна тенденція зростання бюджетної централізації ВВП, чинники, що протидіють цій тенденції. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані із формуванням бюджету та способи їх вирішення. Забезпечення оптимальності пропорцій розподілу і перерозподілу ВВП. Бюджетний вплив на забезпечення економічного і соціального розвитку. Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні.

Бюджет як основний фінансовий план держави. Склад і структура дохідної і видаткової частини бюджету, фактори, що впливають на них. Відмінності між бюджетом як фінансовим планом і як економічною категорією. Правовий характер бюджету як фінансового плану, його чинники. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної і міжнародної політики держави. Поточний бюджет і бюджет розвитку. Бюджетний процес та його складові. Завдання, принципи і методи бюджетного планування.

Стан бюджету: рівновага доходів і видатків; бюджетний надлишок; бюджетний дефіцит. Фактори, що визначають стан бюджету. Бюджетний надлишок як елемент адміністративного регулювання бюджетів. Бюджетний дефіцит: визначення, причини виникнення, джерела покриття, наслідки. Взаємозв'язок бюджету з планом економічного і соціального розвитку та з іншими фінансовими планами.

Роль і місце бюджету у фінансово-кредитному механізмі. Бюджет з системі фінансового забезпечення потреб соціально-економічного розвитку, сфера поширення бюджетного фінансування. Бюджетні асигнування як «мультиплікатори» економічного росту. Бюджет в системі фінансового регулювання. Його визначальна роль в сукупності економічних методів управління економікою. Інструменти бюджетного впливу на соціально-економічний розвиток.

Семінарське заняття №2

1. Економічна природа та сутність бюджету.
2. Бюджет як економічна категорія.
3. Призначення та роль бюджету.
4. Бюджетна політика як важлива сфера фінансової політики.
5. Призначення та структура бюджетного механізму.
6. Роль бюджетного механізму в регулюванні соціально-економічних процесів у державі

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

ТЕМА 3. СИСТЕМА ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ

Методичні вказівки

Методи формування доходів бюджету. Доходи держави від підприємницької діяльності. Доходи від державних майна, угідь, послуг. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Державні позики. Джерела формування доходів бюджету. ВВП і національний дохід як основа дохідної бази бюджету. Причини і умови використання національного багатства для формування доходів бюджету.

Склад і структура доходів бюджету України. Правове регулювання формування доходів. Особливості податкової структури України, її відмінності від розвинених країн.

Загальна характеристика податкової системи України. Види непрямих податків, їх роль в доходах бюджету. Пряме оподаткування, його види, значення прямих податків у формуванні доходів бюджету. Платежі за ресурси, їх види, роль в доходах бюджету.

Неподаткові доходи бюджету. Надходження від використання і реалізації майна, що належить державі. Надходження від приватизації майна державних підприємств. Доходи рентного характеру. Інші неподаткові доходи бюджету. Надходження в бюджет від державних позик. Організація мобілізації доходів бюджету.

Семінарське заняття №3

1. Економічна сутність та класифікація бюджетних доходів.
2. Склад та джерела доходів державного бюджету.
3. Доходи місцевих бюджетів.
4. Роль податкової системи у формуванні бюджетних доходів.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

ТЕМА 4. СИСТЕМА ВИДАТКІВ БЮДЖЕТІВ

Методичні вказівки

Система видатків бюджету. Економічна сутність бюджетних видатків. Види фінансування державних видатків та видатків місцевих бюджетів. Напрямки фінансування видатків за рахунок державного бюджету. Класифікація видатків бюджету. Видатки державного бюджету. Класифікація видатків бюджету: функціональна, економічна, відомча, програмна. Розмежування видатків між місцевими бюджетами. Видатки місцевих бюджетів. Бюджетне фінансування, його форми та методи. Складові системи бюджетного фінансування (принципи, форми, методи). Головні розпорядники бюджетних коштів.

Семінарське заняття №4

1. Економічна сутність бюджетних видатків.
2. Класифікація видатків бюджету.
3. Видатки державного бюджету.
4. Видатки місцевих бюджетів.
5. Бюджетне фінансування, його форми та методи.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ВИДАТКИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ

ТЕМА 5. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ТА НАУКУ

Методичні вказівки

Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку. Необхідність і склад видатків на розвиток економіки. Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки.

Бюджет і структурна перебудова економіки країни. Напрямки і форми бюджетного фінансування економіки. Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії. Бюджетне фінансування економіки за рахунок цільових державних позик. Позички з бюджету державним підприємствам, порядок їх видачі і погашення. Порядок датування збиткових підприємств. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора і ліквідації збитковості. Операційні витрати, їх склад і призначення.

Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних витрат. Фінансування промисловості та енергетики. Фінансування агропромислового комплексу. Фінансова підтримка малого бізнесу та підприємництва. Видатки на науково-дослідні роботи. Видатки бюджету на науку. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Фінансування фундаментальних досліджень у наукових установах Національної Академії наук України, у відомчих наукових закладах та

вищих навчальних закладах. Видатки бюджету на освіту, їх склад і структура. Бюджетні заклади освіти, особливості організації їх діяльності.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

Семінарське заняття №5

1. Необхідність і склад видатків на розвиток економіки.
2. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки.
3. Фінансування промисловості та енергетики.
4. Фінансування агропромислового комплексу.
5. Фінансова підтримка малого бізнесу та підприємництва.
6. Видатки на науково-дослідні роботи.

ТЕМА 6. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І СОЦІАЛЬНУ СФЕРУ

Методичні вказівки

Сутність соціального захисту та соціального страхування. Форми і види соціального захисту населення. Склад видатків бюджету на соціальний захист населення, їх роль в умовах переходу до ринкової економіки. Адресні субсидії громадянам на житло і комунальні послуги. Види разової фінансової допомоги громадянам. Форми і методи фінансового забезпечення соціальної сфери.

Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери, його організація. Основи кошторисного фінансування. Види загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Пенсійне страхування. Особливості пенсійного забезпечення наукових працівників. Пенсійна реформа в Україні. Недержавне пенсійне страхування. Діяльність недержавного пенсійного фонду працівників бюджетних установ.

Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, обумовленими народженням і похованням. Страхування від нещасного випадку на виробництві і при професійному захворюванні, що спричинили за собою втрату працездатності. Соціальні виплати Фонду соціального страхування від нещасних випадків. Страхування на випадок безробіття. Види допомоги з безробіття. Медичне страхування.

Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Бюджетні заклади охорони здоров'я. Оперативно-сітьові показники медичних установ. Особливості організації фінансової діяльності закладів охорони здоров'я в умовах страхової медицини. Система заробітної плати медичних працівників. Складання і перевірка кошторису медичних установ.

Особливості фінансування соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів культури, склад видатків. Особливості кошторису бібліотек, будинків культури та інших культурно-освітніх закладів. Фінансування преси, радіо, телебачення. Фінансування розвитку фізичної культури і спорту.

Семінарське заняття №6

1. Сутність соціального захисту та соціального страхування.
2. Види загальнообов'язкового державного соціального страхування.
 - 2.1. Пенсійне страхування.
 - 2.1.1. Особливості пенсійного забезпечення наукових працівників.
 - 2.1.2. Пенсійна реформа в Україні.
 - 2.1.3. Недержавне пенсійне страхування.
 - 2.1.4. Діяльність недержавного пенсійного фонду працівників бюджетних установ.
 - 2.2. Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, обумовленими народженням і похованням.
 - 2.3. Страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань, що спричинили за собою втрату працездатності.
 - 2.3.1. Соціальні виплати Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань України.
 - 2.4. Страхування на випадок безробіття.
 - 2.4.1. Види допомоги з безробіття.
 - 2.5. Медичне страхування.
3. Особливості фінансування соціальної сфери.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

ТЕМА 7. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА УПРАВЛІННЯ ТА ОБОРОНУ

Методичні вказівки

Видатки бюджету на оборону та управління. Видатки на національну оборону та їх планування. Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина країни та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Склад цих видатків, порядок їх планування і фінансування.

Видатки на державне управління та їх планування. Видатки бюджету на державне управління, їх склад. Утримання органів законодавчої і виконавчої влади. Видатки на правоохоронну діяльність і безпеку держави. Видатки на судові органи і прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи. Видатки на утримання податкової адміністрації та митних органів. Порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління.

Семінарське заняття №7

1. Видатки на національну оборону та їх планування.
2. Видатки на державне управління та їх планування.
3. Видатки на правоохоронну діяльність і безпеку держави.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

ТЕМА 8. ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Методичні вказівки

Державний кредит як специфічна форма фінансових відносин. Форми державного кредиту, їх призначення. Суб'єкти державного кредиту, їх класифікація. Роль і місце державного кредиту в покритті дефіциту бюджету. Передумови державного кредиту: наявність кредиторів, у яких є вільні кошти; довіра з боку кредиторів до держави; заінтересованість у наданні позик; платоспроможність держави у погашенні боргів і виплаті доходу.

Державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація державних позик: за правом емісії; за ознакою держателів цінних паперів; за формою виплати доходів; за термінами погашення; за методами розміщення. Види цінних паперів з державних позик: облігації, казначейські зобов'язання (векселі). Класифікація державного кредиту.

Економічна сутність державного боргу. Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Обслуговування державного боргу та видатки бюджету на цей процес. Управління державним боргом. Способи управління державним боргом: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання. Аналіз боргового навантаження в Україні та зарубіжних країнах.

Семінарське заняття №8

1. Державний кредит як специфічна форма фінансових відносин.
2. Класифікація державного кредиту.
3. Економічна сутність державного боргу.
4. Управління державним боргом.
5. Аналіз боргового навантаження в Україні та зарубіжних країнах.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНОЮ СИСТЕМОЮ

ТЕМА 9. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ І ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ

Методичні вказівки

Організація та функціонування міжбюджетних відносин в Україні. Організація та функціонування міжбюджетних відносин в Україні. Їх суб'єкти, види, принципи організації. Характеристика сутності міжбюджетних відносин в розрізі економічного, правового та політичного аспектів. Вертикальні та горизонтальні міжбюджетні відносини.

Механізм міжбюджетних відносин як сукупність засобів (методів, форм, моделей, інструментів, інституціонально-правових структур). Переваги та

недоліки централізованої та децентралізованої моделей міжбюджетних відносин. Унітарна, федеральна та змішана форми міжбюджетних відносин. Характеристика методів міжбюджетних відносин: балансового, делегуючого, трансферного, функціонального, кредитування та інших.

Принципи функціонування системи міжбюджетних відносин: економічної ефективності, бюджетної відповідальності, соціальної справедливості, політичної консолідації, територіальної інтеграції. Основні форми взаємовідносин між окремими ланками бюджетної системи.

Семінарське заняття №9

1. Організація та функціонування міжбюджетних відносин в Україні.
2. Основні форми взаємовідносин між окремими ланками бюджетної системи.
3. Зарубіжний досвід міжбюджетних відносин.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

ТЕМА 10. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

Методичні вказівки

Сутність бюджетного процесу, його стадії. Учасники бюджетного процесу та їх повноваження. Бюджетний період. Порядок складання проекту бюджету. Інструкції з підготовки бюджетних запитів. Розроблення бюджетного запиту. Аналіз бюджетних запитів і розробка пропозицій проекту закону про Державний бюджет. Правила оформлення проекту закону про Державний бюджет України. Роль і завдання Міністерства фінансів у складанні проекту зведеного бюджету України. Складання проектів місцевих бюджетів. Вихідна інформація для складання проекту бюджету. Порядок і терміни складання проекту бюджету. Розгляд проекту Державного бюджету в Кабінеті Міністрів України. Подання проекту бюджету до Верховної Ради України. Підготовка проекту закону про Державний бюджет України та його розгляд. Порядок внесення змін і доповнень до проекту бюджету. Прийняття закону про Державний бюджет України. Бюджетні призначення в разі несвоєчасного прийняття закону. Організація виконання Державного бюджету. Бюджетний розпис. Внесення змін до Закону. Захищені статті видатків бюджету. Звіт про виконання Державного бюджету. Складання, розгляд, затвердження, виконання місцевих бюджетів.

Семінарське заняття №10

1. Бюджетний процес в Україні.
2. Порядок складання проекту державного бюджету України.
3. Бюджетне регулювання.
4. Розгляд та затвердження державного бюджету України.
5. Порядок складання, розгляду і затвердження місцевих бюджетів.
6. Організація роботи з виконання бюджетів.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

ТЕМА 11. УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНОЮ СИСТЕМОЮ

Методичні вказівки

Сутність управління бюджетною системою. Функції бюджетного менеджменту та їх значення.

Бюджетний менеджмент як система управління фінансами бюджетів. Необхідність і умови ефективності бюджетного менеджменту. Цілі бюджетного менеджменту. Основні завдання бюджетного менеджменту.

Значення планування і прогнозування бюджетних ресурсів для забезпечення державою функцій управління економічними і соціальними процесами в державі при використанні фінансів.

Стратегія і тактика бюджетного менеджменту. Об'єкти і суб'єкти бюджетного менеджменту. Механізм бюджетного менеджменту. Місце бюджетного менеджменту в організаційній структурі бюджетів. Методи та засоби управління бюджетною системою.

Семінарське заняття №11

1. Поняття про управління бюджетною системою.
2. Організація загальнодержавного управління бюджетною системою України.
3. Оперативне управління бюджетною системою.
4. Управління бюджетними коштами на підприємствах, в організаціях та установах.

Рекомендована література [1,2,3,5,10,11,16]

III. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали	Термін виконання (тижні)
<i>VIII СЕМЕСТР</i>			
Змістовий модуль I. «Бюджет і бюджетна система»			
Бюджетний устрій та бюджетна система України. Економічна сутність, призначення та роль Державного бюджету. Система доходів бюджетів. Система видатків бюджетів. (18 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, тестування, екзамен	5	I - V
Змістовий модуль II. «Видатки бюджетної системи»			
Видатки бюджету на економічну діяльність та науку. Видатки бюджету на соціальний захист і соціальну сферу. Видатки бюджету на управління та оборону. Видатки бюджету на обслуговування Державного боргу. (18 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, тестування, екзамен	5	VI - X
Змістовий модуль III. «Управління бюджетною системою»			
Міжбюджетні відносини і їх регулювання. Бюджетний процес. Управління бюджетною системою. (16 год.)	Семінарське заняття, модульний контроль, тестування, екзамен	5	XI - XIV
Разом: 52 год.	Разом: 15 балів		

IV. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом поза-аудиторної індивідуальної діяльності спеціаліста, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання спеціалістами ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Бюджетна система» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтовна структура ІНДЗ - титульна сторінка, мета ІНДЗ, план ІНДЗ, розділи (I, II, ...), висновки ІНДЗ, додатки (якщо вони є), список рекомендованої літератури.

Система оцінювання ІНДЗ

ІНДЗ подається викладачеві, який проводить заняття з даної дисципліни. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання у формі усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хвилин). Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 6.1 і 6.2.

Таблиця 6.1

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 бали
2.	Складання плану	2 бали
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	4 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	6 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	4 бали
Разом		30 балів

Таблиця 6.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25-30	Відмінно
Достатній	20-24	Добре
Середній	15-19	Задовільно
Низький	0-14	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Бюджетна система».

Орієнтовна тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань з навчальної дисципліни «Бюджетна система»:

1. Порівняльна характеристика функціонування системи місцевих фінансів в Україні та зарубіжних країнах.
2. Організація бюджетного процесу в Україні та зарубіжних країнах.
3. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку бюджетної системи України.
4. Функціонування внутрішнього державного кредиту в Україні.
5. Управління державним боргом в Україні.
6. Обслуговування зовнішнього державного боргу в Україні.
7. Місце бюджетної системи у суспільному секторі економіки держави.
8. Функціонування органів оперативного управління бюджетним процесом в Україні.
9. Історичний розвиток бюджетної системи України.
10. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інститутами.
11. Організація державного фінансового контролю на всіх стадіях бюджетного процесу.
12. Порівняльна характеристика бюджетних систем України та зарубіжних країн.
13. Характеристика бюджетної політики України на сучасному етапі.
14. Місцеві бюджети як фінансова база розвитку регіонів.
15. Організація казначейського обслуговування місцевих бюджетів.
16. Касове виконання державного бюджету органами Державного казначейства.
17. Вплив податкової політики на функціонування бюджетної системи.
18. Характеристика учасників бюджетного процесу в Україні.
19. Організація міжбюджетних відносин в Україні та зарубіжних країнах.
20. Дієвість системи фінансового вирівнювання в Україні.
21. Податкові надходження як основне джерело доходів бюджету.
22. Неподаткові джерела формування дохідної бази державного бюджету.
23. Досвід зарубіжних країн у формуванні дохідної бази бюджетів.
24. Правове регулювання формування доходів бюджету.
25. Система видатків бюджету України.
26. Бюджетне фінансування економіки на сучасному етапі розвитку.
27. Бюджетне фінансування агропромислового комплексу в Україні та зарубіжних країнах.
28. Політика державної підтримки малого підприємництва в Україні.
29. Бюджетне фінансування науково-дослідних робіт на сучасному етапі в Україні.
30. Організація бюджетного трансфертування в міжбюджетних відносинах.
31. Роль Рахункової палати в організації бюджетного процесу.
32. Роль Державної контрольно-ревізійної служби в організації державного фінансового контролю.
33. Організація бюджетного планування та прогнозування.

34. Організація оперативного управління бюджетними коштами.
35. Переваги програмно-цільового методу складання бюджету.
36. Складання кошторису бюджетною установою.
37. Бюджет як інструмент реалізації соціальних програм.
38. Бюджетне фінансування програм соціального спрямування в Україні та зарубіжних країнах.
39. Функціонування системи пенсійного забезпечення як складової соціального захисту населення.
40. Бюджетне фінансування та планування видатків на державне управління.
41. Тенденції та перспективи адміністративної реформи в Україні.
42. Соціальний захист населення в умовах ринкової економіки.
43. Управління процесом формування й функціонування Пенсійного фонду України.
44. Недержавне соціальне страхування: сутність, організація, проблеми та перспективи розвитку.
45. Іноземний досвід недержавного пенсійного страхування.
46. Державне фінансування освіти в Україні.
47. Державне фінансування охорони здоров'я в Україні.
48. Законодавчо-нормативна база функціонування бюджетної системи України.
49. Роль державного бюджету в збалансованому розвитку національної економіки.
50. Роль державного бюджету в формуванні фінансових ресурсів держави.
51. Характеристика державного бюджету України на поточний рік.
52. Бюджетне фінансування соціальної інфраструктури в Україні та зарубіжних країнах.
53. Переваги та недоліки Бюджетного кодексу України.

V. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Бюджетна система» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види та терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 7.1, табл. 7.2.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.

➤ **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.

➤ **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.

➤ **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 7.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	«задовільно»	E
69 – 74	«задовільно»	D
75 – 81	«добре»	C
82 – 89	«добре»	B
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 7.3.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань, повний обсяг їх виконання, якість виконання навчальних завдань, самостійність виконання, творчий підхід у виконанні завдань, ініціативність у навчальній діяльності.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

VI. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- Опорні конспекти лекцій.
- Навчальні посібники.
- Робоча навчальна програма.
- Збірка тестових і контрольних завдань для поточного і модульного оцінювання навчальних досягнень студентів.

VII. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Бюджет держави як економічна категорія.
2. Призначення та роль державного бюджету.
3. Бюджет як основний фінансовий план держави.
4. Бюджетний надлишок, бюджетний дефіцит.
5. Основні положення Закону України «Про Державний бюджет України».
6. Сутність бюджетного процесу.
7. Бюджетні повноваження.
8. Бюджетне планування.
9. Складання, розгляд та прийняття закону про Державний бюджет.
10. Виконання та звіт про виконання державного бюджету.
11. Складання, розгляд та затвердження, виконання та звітність місцевих бюджетів.
12. Основи бюджетного устрою.
13. Бюджетна система України. Види бюджетів.
14. Принципи побудови бюджетної системи.
15. Бюджетний кодекс України.
16. Суть міжбюджетних відносин.
17. Інструменти міжбюджетних взаємовідносин.
18. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості.
19. Міжбюджетні трансферти.
20. Доходи бюджетів, їх суть і значення.
21. Методи та джерела формування доходів бюджету.
22. Склад і структура доходів бюджету.
23. Бюджетна класифікація.
24. Податкова система України.
25. Правове регулювання формування податкових доходів та доходів Державних цільових фондів.
26. Організація мобілізації доходів бюджету.
27. Аналіз структури доходів Державного бюджету України поточного року.

28. Видатки бюджету та їх роль у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку.
29. Склад і структура бюджетних видатків.
30. Бюджетне фінансування.
31. Виконання бюджетів за видатками.
32. Аналіз видаткової частини Державного бюджету України поточного року.
33. Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль.
34. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки.
35. Бюджетні інвестиції.
36. Видатки бюджету на науку.
37. Видатки бюджету на соціальний захист населення, їх роль.
38. Форми і види соціального захисту населення.
39. Адресні субсидії громадянам на житло і комунальні послуги.
40. Види разової фінансової допомоги громадянам.
41. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери, його організація.
42. Основи кошторисного фінансування.
43. Нормування видатків. Види норм.
44. Склад і структура видатків бюджету на освіту.
45. Фінансування загальноосвітніх шкіл.
46. Складання кошторису дитячого дошкільного закладу.
47. Особливості фінансування шкіл-інтернатів.
48. Фінансування дитячих дошкільних закладів.
49. Бюджетне фінансування вищої освіти.
50. Бюджетне фінансування закладів культури.
51. Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура.
52. Фінансування розвитку фізичної культури і спорту.
53. Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону.
54. Видатки держави на державне управління, їх склад.
55. Економічна сутність державного кредиту.
56. Форми державного кредиту.
57. Державні позики як основна форма державного кредиту.
58. Обслуговування державного боргу і управління ним.
59. Державний борг України.
60. Порядок складання і затвердження кошторисів бюджетних установ.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Конституція України//Закони України: В 11т. – Верховна Рада України. Інститут законодавства. - К.: 1997.– Т.10.– с.3-41.
2. Бюджетний Кодекс України.// Відомості Верховної Ради України. - 2001.- №37-38,– с.189
3. Бюджетне законодавство України. Шеф-редактор В.С. Ковальський. – К: Інтер, 2002. – 416 с.
4. Бюджетний менеджмент: підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; за заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.

5. Бюджетна система України: навчальний посібник / Юрій С. І., Бескид Й. М., Дем'янишин В. Г. та інші. – К.: НІОС, 2000. – 400 с.
6. Василик О. Д. Державні фінанси України / Василик О. Д., Павлюк К.В.: підручник. – К.: Вища школа, 2006.
7. Єпіфанов А. О. Бюджет і фінансова політика України // Єпіфанов А.О., Сало І. В., Д'яконова І. І. – Київ: Наукова думка, 1997 і 1998 (перше і друге видання). – 302
8. Закон України «Про Державний бюджет України на... (на відповідний рік)» // Відомості Верховної Ради України
9. Опарін В. М. Бюджетна система: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Опарін В. М., Малько В. І., Кондратюк С. Я., Коломієць Г. Б. – 2-ге вид., перероб і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 336 с.

Додаткова:

10. Азаров М. Я., Ярошенко Ф. О., Бодров В. Г. та ін. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6 т. - Т. 5. Реформування міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування. - К.: НДФІ, 2004. - 400 с.
11. Азаров М. Я., Ярошенко Ф. О., Воронова Л. К. та ін. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / За ред. М. Я. Азарова. - К.: НДФІ, 2004. - 536 с.
12. Алексеев І. В., Ярошевич Н. Б., Чушак-Голобородько А. М. Бюджетна система: Навч. посіб. - К.: Хай-Тек Прес, 2008. - 376 с.
13. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Державні фінанси. – К., 2004.
14. Булгакова С. О., Василенко Л. І., Єрмошенко Л. В., Александров В. Т., Недбаєва С. М. Державні фінанси. Фінанси. Бюджетна система України. Т. 1. - К.: АВТ, 2004. - 389 с.
15. Булгакова С. О., Єрмошенко Л. В. Бюджетна система України: Опорний конспект лекцій. - К.: КНТЕУ, 2006. - 98 с.
16. Булгакова С. О., Колодій О. Т. Історія казначейської справи: Навч. посіб. - К.: КНТЕУ, 2002. - 137 с.
17. Бураківський І. В., Зайчикова В. В. Фінансова політика органів місцевого самоврядування: Навч. посіб. - К.: Нора-принт, 2003. - С. 56 - 82.
18. Бюджетна політика в контексті соціально-економічного розвитку України: У 6 т. / Редкол.: М. Я. Азаров та ін. - К.: НДФІ, 2004. - Т. 2. - 376 с.
19. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України. - Т. 1. Пріоритети бюджетної політики та економічне зростання в Україні / Азаров М. Я., Ярошенко Ф. О., Геєць В. М. (кер. авт. кол.) та ін. - К.: НДФІ, 2004. - 640 с.
20. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник. - НІОС, 2006. - 416.
21. Василик О. Д., Павлюк К. В. Бюджетна система України: Підручник. - К.: ЦНЛ, 2004. - 544 с.
22. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України / Редкол.: М. Я. Азаров та ін. - К.: НДФІ, 2004. - 712 с.
23. Засади формування бюджетної політики держави: Наук. монографія / За

ред. М. М. Єрмошенка. - К.: НАУ, 2003. - 284 с.

24. Казначейська система виконання бюджету: Підручник / За ред. С. О. Булгакової. - К.: КНТЕУ, 2005. - 417 с.

25. Карлін М. І. Державні фінанси України. Навч. посіб. - К.: Знання, 2008. - 348 с.

26. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О.П. Кириленко. - К.: НІОС, 2000. - 384 с.

27. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України : навч. посібник / В.І. Кравченко. - К.: Знання, 1999. - 487 с.

28. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету України: теорія та практика: Монографія. - К.: КНТЕУ, 2003. - 580 с.

29. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2008. - 240 с.

30. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: Монографія. - К., НДФІ, 2006. - 584 с.

31. Павлюк К.В. Бюджетна система України. - К., 2008.

32. Пасічник Ю.В. Бюджетна система: Навчальний посібник. - Черкаси: Відлуння, - 1999. - 376 с.

33. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посібник / Пасічник Ю.В. - К.: Знання-Прес, 2002. - 495 с.

34. Петрашко П. Г., Чечуліна О. О. та ін. Казначейська справа. - Т. 1. - К.: НВП "АВТ". - 2004. - 288 с.

35. Сафонова Л.Д. Бюджетний менеджмент. - К.: КНЕУ, 2001. - 186 с.

36. Старостенко Г. Г., Булгаков Ю. В. Бюджетна система: Навч. посіб. - К.: Центр навч. л-ри, 2006. - 240 с.

37. Управління державними фінансами: Навч. посіб. / За заг. ред. М. Я. Азарова. - К.: НДФІ, 2004. - 326 с.

38. Федосов В., Опарін В, Сафонова Л. та ін. Бюджетний менеджмент / За ред. В. Федосова. - К.: КНЕУ, 2004. - 864 с.

39. Форкун І. В., Шацька В. М., Фролова Н. Л. Основи казначейської справи: Навч. посіб. - Хмельницький: ТУП, 2003. - 335 с.

40. Формування і функціонування бюджетної системи України: Монографія / За заг. ред. А. А. Мазаракі. - К.: Книга, 2003. - 344 с.

41. Юрій С.І. Бюджетна система / Юрій С.І., Бескид Й.М. - К.: Таксон, 2002. - 256 с.

42. Юрій І., Дем'янишин В. Г., Буздуган Я. М. Антологія бюджетного механізму: Монографія. — Тернопіль: Економ. думка, 2001. — 250 с.

43. Юрій С. І., Стоян В. І., Мац М. Й. Казначейська система: Підручник. - Т.: Карт-бланш, 2002. — 590 с.

44. Чечетов М.В., Чечетова Н.Ф., Бережна А.Ю. Бюджетний менеджмент: Навчальний посібник. - Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. - 554 с.

45. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання: Навч. посіб. - К.: НДФІ, 2005. - 259 с.

46. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку. - К.: НІОС, 2003. - 488 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
I. Тематичний план навчальної дисципліни.....	5
II. Програма.....	6
Змістовий модуль I.....	6
Змістовий модуль II.....	9
Змістовий модуль III.....	12
III. Карта самостійної роботи.....	15
IV. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ).....	15
V. Система поточного та підсумкового контролю знань.....	18
VI. Методичне забезпечення курсу.....	22
VII. Питання до екзамену.....	22
VIII. Рекомендована література.....	23
Зміст.....	26